

ЯРИГІН Т.П.

студент 3-го курсу екологічного факультету Житомирського національного агроекологічного університету,
м. Житомир

ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН У СФЕРІ ОХОРОНИ ПРАЦІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Охорона праці відіграє важливу роль, як суспільний чинник, оскільки, якими б вагомими не були трудові здобутки вони не можуть компенсувати людині втраченого життя. Окрім соціального, охорона праці має важливе економічне значення – це і висока продуктивність праці зниження витрат на оплату лікарняних, компенсацій за важкі та шкідливі умови праці. Цілком зрозуміло, що вивченню питань охорони праці її правовому регулюванню приділяється серйозна увага і тому досліджувана тема є актуальною. Питання щодо забезпечення безпечних умов праці завжди супроводжували розвиток цивілізації і людства.

Охорона праці — це система правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів і засобів, спрямованих на збереження життя, здоров'я і працездатності людини в процесі трудової діяльності.

Однієї з найважливіших складових системи управління охороною праці є нагляд і контроль у цій сфері. Тому держава, згідно з Законом України «Про охорону праці», залишає за собою функцію нагляду за фактичним дотриманням вимог охорони праці, гігієни, пожежної та радіаційної безпеки. Крім цього, вказаний Закон передбачає також права громадського контролю у цієї сфері, які надані профспілковим організаціям та безпосередньо трудовим колективам [1].

Застосування економічних важелів, суворі вимогливість із боку керівників усіх рівнів та наглядових і контролюючих органів щодо охорони праці, впровадження й ефективне функціонування систем управління охороною праці на всіх рівнях – це запорука запобігання травматизму, профзахворювань, аварій та пожеж на виробництві.

Все це може бути досягнуто лише за умови впровадження в Україні сучасних високоефективних систем управління охороною праці, що потребує підготовки кваліфікованих кадрів, здатних вирішувати відповідні завдання. Для досягнення максимальної ефективності систем управління охороною праці необхідно забезпечувати їх високоефективну роботу як на державному, так і на регіональному, галузевому та виробничому рівнях [2, с. 98-100].

За умов ринкових відносин зростає значення діяльності держави із захисту людини в процесі праці, особливої актуальності набуває створення такої правової бази, яка забезпечувала б економічну зацікавленість роботодавців у створенні безпечних умов праці на своїх підприємствах, тобто соціальна значущість охорони праці різко зростає.

Правова організація охорони праці має комплексний характер, відбиваючи три взаємозумовлені аспекти, що й визначають її сутність для сторін трудових правовідносин. По-перше, охорона праці має соціальне значення, включаючи: а) охорону життя та здоров'я працівника; б) збереження працездатності, трудового довголіття працівника; в) гуманізацію праці.

По-друге, охорона праці має економічне значення, що виявляється у таких процесах: а) скорочення втрат робочого часу та економії фонду соціального страхування; б) зростання продуктивності праці працівників, а разом з цим і зростання виробництва та розвиток економіки країни.

По-третє, правове значення охорони праці полягає в тому, що правові норми з охорони праці сприяють можливості: а) працювати за здібностями (з урахуванням умов праці, фізіологічних особливостей працюючих жінок, неповнолітніх, осіб з пониженою працездатністю); б) визначати правовий статус працівника, включаючи право на охорону праці, його гарантії та захист; в) утвердження охорони праці як важливого елементу трудових правовідносин працівника з роботодавцем у забезпеченні охорони праці на робочому місці [3, с. 56-58].

Охорона праці, як інститут трудового права представлений сукупністю правових норм, що регулюють відносини по забезпеченню безпечних та здорових умов праці, а також спеціальних умов праці жінок, неповнолітніх, інвалідів та осіб, які працюють на роботах зі шкідливими, важкими і небезпечними умовами праці. Покращення цих норм призведе до успішного регулювання відносин в сфері охорони праці.

У чинній Конституції України зазначено, що права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави, яка повинна відповідати перед людиною за свою діяльність та опікуватися правами і свободами людини. Одним з пріоритетів діяльності держави є забезпечення права громадянина на працю в умовах, що відповідають вимогам безпеки та гігієни [4].

Слід зазначити, що правова категорія охорони праці має складну природу. З одного боку, існують підстави для виокремлення інституту охорони праці як важливої складової галузі трудового права, якому властиві усі необхідні ознаки. З іншого боку, охорону праці можна також розглядати як комплексний інститут права, що включає норми трудового, конституційного, адміністративного, цивільного, кримінального та кримінально-процесуального права.

Для практичної реалізації зазначених конституційних прав недостатньо лише закріпити їх у нормах законодавства, необхідно спрогнозувати, а потім і чітко визначити, чи можлива їх реалізація в сучасних умовах таким чином, як це відображається в чинних або тих правових нормах, що приймаються [5, с. 78].

Правова категорія охорони праці має складну природу. З одного боку, існують підстави для виокремлення інституту охорони праці як важливої складової галузі трудового права, якому властиві усі необхідні ознаки: він регулює певні суспільні відносини, пов'язані із забезпеченням життя і здоров'я працівників; правові норми є стійкими та відособленими від інших інститутів галузі трудового права. З іншого боку, охорону праці можна також розглядати як комплексний інститут права, що включає норми трудового, конституційного, адміністративного, цивільного, кримінального та кримінально-процесуального права.

Для практичної реалізації зазначених конституційних прав недостатньо лише закріпити їх у нормах законодавства, необхідно спрогнозувати, а потім і чітко визначити, чи можлива їх реалізація в сучасних умовах таким чином, як це відображається в чинних або тих правових нормах, що приймаються [6, с. 57-59].

На жаль, сьогодні беззаперечним залишається той факт, що національне трудове законодавство, також і законодавство про охорону праці, незважаючи на високу динаміку змін, доповнення правових норм, прийняття чисельних нових нормативно-правових актів, характеризується не тільки відсутністю механізму реалізації деяких норм, а й нестабільністю, суперечливістю норм, безсистемністю їх прийняття, незабезпеченістю фінансовим підґрунтям [7, с. 69].

Сьогодні відносини у сфері охорони праці регулюються надмірною кількістю нормативно-правових актів, але не всі з них реально відображають ринкові перетворення, що відбуваються в країні. Саме тому, враховуючи зазначене, сьогодні актуальним є наукове осмислення проблем, які мають місце у сфері охорони праці, та пошук шляхів їх вирішення й удосконалення чинного законодавства про охорону праці.

Список використаних джерел:

1. Про охорону праці: закон України від 14 жовтня 1992 року/ВВР України.-1992.-№49,ст 668
2. Жидецький В.Ц., Джигирей В.С., Сторожук В.М. та ін. Практикум із охорони праці: Навч. посібник / За ред. к.т.н. В.Ц. Жидецького. – Львів: Афіша, 2000. – 352с.
3. Болотіна Н.Б. Трудове право України: підручник / За ред.. Н.Б. Болотіної, Г.І. Чанишвої. – К.: Т-во «Знання. КОО. 2000. – 564 с.
4. Конституція України //ВВР України. – 1996. – №30,ст. 43.
5. Пилипенко П.Д. Трудове право України: академічний курс. Підручник для студентів юридичних спеціальностей/ П.Д. Пилипенко, В.Я. Бурак, З.Я. Козак та ін. За ред. П.Д. Пилипенка. – К.: Концерн «Видавничий дім «Ін Юре». – 2004 р. – 536с.
6. Купчик М.П. Основи охорони праці / М.П. Купчик, М.П. Гандзюк, І.Ф. Степанець та ін. – К: Основа, 2000. – 416 с.
7. Керб Л.П. Основи охорони праці / Керб Л.П. // Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисципл. – К.:КНЕУ, 2001. – 252с.